

DŽUNGLE ZA PLOTEM

Libreto výstavy

Místo konání: výstavní sál hlavní budovy Západočeského muzea v Plzni, Kopeckého sady

Termín výstavy: 21. 8. 2013 – 27. 10. 2013

Předpokládaná spolupráce: Tyfloservis Plzeň, MŠ a ZŠ pro zrakově postižené Plzeň

Finance: z rozpočtu ZČM

Téma: Květena na Plzeňsku před 100 lety a dnes

Anotace:

Jsme svědky vzniku nové divočiny. Příroda z krajiny nemizí, ale rychle se mění. Proč se některé rostliny změnily v obávané vetřelce? Proč bylinky našich babiček zmizely a jaké přišly místo nich? Jak se změnila krajina Plzeňska za posledních 100 let? A jaké to má důsledky pro květenu, ale i pro nás samotné?

Výstava představí nejběžnější biotopy Plzeňska – porovná jejich podobu a květenu před sto lety a dnes. Důraz bude dán na šířící se nebezpečné invazní druhy. Součástí výstavy bude ukázka práce botanika, komentované prohlídky především pro školy, včetně výkladu přizpůsobeného zrakově postiženým návštěvníkům.

Komu je výstava určena: nejširší veřejnosti, včetně malých dětí a zrakově postižených

Záměr – co chceme sdělit?

1/ jak se změnila krajina a květena na Plzeňsku za posledních 100 let

2/ co dělá botanik a jak to může být překvapivě zajímavé

3/ jak se na přírodu dívá nevidomý

Typ výstavy:

Autorská výstava, založená na sbírkových předmětech Západočeského muzea v Plzni a na výsledcích vlastního průzkumu.

Základní kostra je obecně platná pro ČR, zapůjčitelná, část textů, fotografií a sbírkových předmětů je specifická pro Plzeňsko.

Zvláštnost výstavy:

Specifické je především zapojení čichových a hmatových vjemů, nejen pro zrakově postižené, ale pro všechny návštěvníky.

Forma sdělení je přizpůsobena širokému publiku – převaha obrazových sdělení, konkrétních předmětů.

Propojuje historii s botanikou.

Doprovodný program:

- komentované prohlídky
- prohlídky pro zrakově postižené
- „živý botanik“ – konzultační hodiny přímo ve výstavním prostoru
- přednášky v rámci muzejního cyklu
- pracovní listy

OBSAH VÝSTAVY

Průvodce výstavou:

František Maloch, učitel a botanik, autor Květeny v Plzeňsku vydané r. 1913

Části výstavy:

1. Džungle
2. Proměny biotopů
3. Živý botanik
4. Dětský koutek
5. Video

1. Džungle

Procházka lesem bolševníků – Prostorové vnímání celku

Louky, příkopy, břehy potoků a řek se mnohde zcela změnil v džungli, i čtyři metry vysokou.

Ukázka invazních druhů rostlin, nejčastějších v západních Čechách: bolševník velkolepý, netýkavka žlaznatá, křídlatka japonská, ale i další druhy.

*Velkoformátové fotografie 3 druhů na zdi jako pozadí: bolševník, křídlatka, netýkavka
Les bolševníků – suché rostliny doplněné o několik živých v květináčích + upozornění na nebezpečí*

*Ukázka křídlatky a netýkavky – živé v květináčích před svými velkofotkami
1 panel- malé fotografie dalších druhů invazních rostlin + texty*

2. Proměny biotopů

Srovnání 20. a 21. století – těžiště výstavy

2.1

Život a dílo Františka Malocha

učitel

botanik

popularizátor a organizátor přírodovědeckého života v Plzni (přírodovědecký klub)

příspěvovatel do regionálních i celostátních časopisů

čím byl Maloch ve své době typický a čím byl výjimečný

Malochova bibliografie

Obrazová digitalizace Malochova herbáře

1 panel či vitrína – texty, fotografie

2.2

Krajina Plzeňska před 100 lety a dnes

Krajina (biotopy) v době Malochově (husí plácky, suchopáry, lada...).

Mizení krajiny: rozrůstání se plzeňské aglomerace, přehrada Hracholusky, České údolí, změna funkce vesnic (zánik malých políček, hnojišť, drůbežích dvorků...), dálnice (nadjezdy, kruhové objezdy...), fotovoltaické elektrárny na orné půdě a jinde v krajině aj).

Mizení biotopů a druhů

Ruderalizace

„Okrašlovací“ tendence

1 panel či vitrína

2.3 Jednotlivé biotopy:

1. Lesy – bory
2. Lesy listnaté – háje
3. Louky
4. Suchopary, stráně, droliny
5. Vřesoviště
6. Píščiny
7. Husí plácky a plevele
8. Břehy řek a rybníků
9. Skalky

Každý biotop:

- srovnání před 100 lety a dnes – 2 srovnávací foto
- ukázka druhů vymizelých nebo vzácných – fotografie a skeny herbářů vybraných druhů s popiskami
- „figurka“ Malocha umístěná dle pracovních listů
- hmatky v bedýnce – 2-3 druhy přírodnin
- čichací pytlíček s vůní charakteristickou pro biotop
- texty - vybraný komentář z Malochovy Květeny, hlavní obecný text

9 panelů či vitrín

3. „Živý botanik“

3.1 Květeny Plzeňska

Hora 1889

Hanuš 1885–1886

Maloch 1913

Hadač, Sofron et Vondráček 1968

Pyšek et Pyšek 1988

Sofron et Nesvadbová (ed.) 1997

Pokračovatelé – tvůrci regionálních květen v širším Plzeňsku: Vaněček, Pešek, Hadač, Sofron et Vondráček, Vacek, Homan, Sofron et Nesvadbová

Zprávy Západočeského kraje-Příroda, Erica, Zpravodaj, Calluna

1 pultovka – ukázky knih a časopisů

3.2 Co je to herbář a k čemu je dobrý

Herbář – instituce, kniha, sušené kytky, ošetřování, škůdci

Schédy (popisky) co je důležité, jak vypadaly schédy před 100 lety a jak dnes

Pojmenování rostlin - proč latina, co znamenají písmenka za jménem

Proč a kdy se používá čeština

Proč se jedna kytka jmenuje více jmény

Určovací klíče

Květena ČR

Jak probíhá terénní průzkum - exkurze, vycházka, průzkum, výzkum

Květena, flora, florista (botanik) x florista (květinář, zahradník, prodavač...), rostlina, květina, kytka, bylina, býlí

Botanika - biolog, bryolog, mykolog, lichenolog, algolog, dendrolog, rhizolog, fyziolog

1 panel či vitrína

3.3 Pracovní botanika:

Ukázka, jak pracuje botanik a co k tomu potřebuje.

Možnost vyzkoušet si herbářování z živých rostlin.

Stůl, 2 židle, regál, skříňka zamykací

Pomůcky do terénu - pásmo, mapy, GPS

Pomůcky k herbářování - lopatka, papíry, lis, fotomisky, petrisky, kyblík s vodou na živé rostliny

Pomůcky k určování - květeny, klíče, lupa, pinzeta

4. Dětský koutek

4.1 Přiřazování jednotlivých rostlin k biotopům, včetně invazních druhů

3 biotopy: louka, les, břehy – základní foto nebo obrázek na zdi, u nich vždy kus koberce, kam se mohou přitisknout obrázky rostlin, které do biotopu patří.

Obrázky: zhruba 8 obrázků rostlin pro každý biotop + 5 druhů invazních po 2 kusech, tedy celkem asi 34 obrázků na dřevě podlepeném suchým zipem

Lze vyřešit i jinak, např. háčky, ale tak, aby to zvládly i malé děti

4.2 Sedací koutek ke kreslení

K dispozici budou vymalovávky rostlin, křížovky, pastelky, tužky

Na zemi koberec, polštářky?, stůlek, pevné podložky pod papíry

Na stěně místo pro pověšení obrázků

4.3 Třídění šišek poslepu

Hmatové vnímání přírodnin – pro kohokoliv, k dispozici budou škrabošky na zakrytí očí

4 bedničky: 1 na smíchané šišky tři druhů, 3 prázdné na roztríděné šišky

4.4 Hmatové obrázky rostlin

Především pro zrakově postižené návštěvníky: listy s reliéfními obrázky rostlin, soubory dle biotopů. Vyrobí žáci oslovených škol.

Je třeba mít možnost obrázky si položit, tedy stůlek nebo podložky

5. Video

Krátká tématická videa

Video, lavice nebo židle

14. 5. 2013, Sylvie Pecháčková